

Skrattnåsen vid Asköviken

I början av 90-talet häckade inte längre skrattnåsen vid Asköviken — efter decennierna då det funnits årliga kolonier på 1000-tals par. När nu måsen så sakteliga är på väg att återta de gamla häckplatserna följs utvecklingen noga, bland annat med hjälp av mätning av vikt och vinglängd hos ungar.

Thomas Pettersson

Skrattnåsen har häckat i västerstrakten sedan början av 1920-talet (Floderus 1925). När skrattnåsen koloniserade Asköviken är inte närmare känt, men vid Hans Avelins första besök där 1933, fann han ett 40-tal bon i vikens norra del, nedanför Kvarnberget (Avelin 1958).

Antalet iaktagna fåglar var vid det tillfället ca. 100, vilket troligen innebär att antalet

häckande par var minst 75. Antalet häckande par ökade sedan sakta, men kontinuerligt, och omfattade år 1954 hela 3 000 par (Avelin 1958).

Under denna period av kolonins tillväxt ägde också en förflyttning rum till vikens södra delar, där skrattnåsen därefter huserade (Lindell 1975). Närmare tidpunkt för denna förflyttning är mig obekant. Tyvärr är det gles med uppskatt-

ningar av kolonins storlek under tiden därefter, men de uppgifter som finns tyder på att kolonin oflast låg i storleksordningen 2500-3000 par, t. ex. 3000 par 1961 (Svensk m. fl. 1964), lika många 1974 (Lindell 1975) och 2300 par 1976 (Johansson 1979).

I slutet av 1980-talet märktes ett allt sämre häckningsresultat och betydligt färre ungar kom på vingarna än vad som tidigare varit vanligt. Kolonins storlek minskade också markant, men tyvärr gjordes inga räkningar eller ens uppskattningar. År 1990 gjordes de sista häckningsförsöken, som misslyckades helt, och 1991 stod viken utan häckande skrattnåsar för första gången på mer än 60 år!

Från den absoluta bottennivån 1991 och 1992 började antalet iaktagna skrattnåsar som gästade viken, även under häckningstid, att sakta öka, men inga häckningsförsök noterades. Men år 1995, i samband med högt vattenstånd, slog ett 50-tal par till på ängarna nedanför Rudö. Häckningsresultatet följdes tyvärr inte särskilt noggrant, men var sannolikt mycket klen. Året därpå häckade skrattnåsar åter vid viken, och detta år på den "gamla" platsen i vikens södra del.

Antalet häckande par låg i storleksordningen 300, men resultatet var uselt och högst en handfull ungar blev flygga.

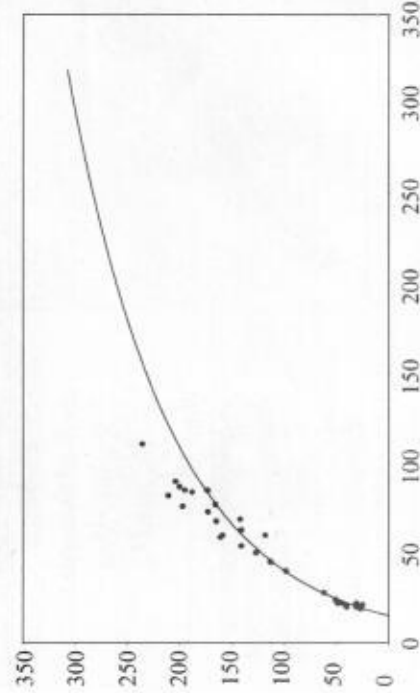
Skrattnåsen 1997

Kolonin återfanns på samma plats även 1997 och hade nu vuxit ytterligare och uppskattningsvis häckade ca. 700 par. Häckningsframgången var i år bättre och ca. 300 ungar lämnade viken i juli. Detta

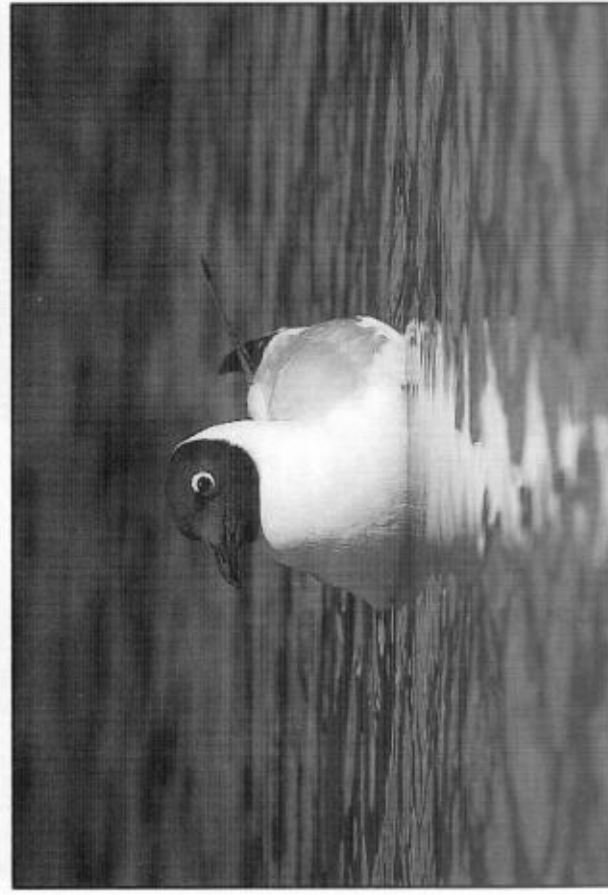
resultat (0,4 ungar/par) är dock sannolikt ändå att betrakta som mycket dåligt. Bensch & Källander (1997) uppskattar att varje skrattnåspar årligen måste producera ca. 0,9-1,4 ungar för att beståndet skall hålla sig konstant. Detta tyder då på att Askövikens skrattnåsar måste minst fördubbla sin produktion av ungar för att vara självbärande. I annat fall måste de vuxna fåglar som faller ifrån varje år av en eller annan orsak kompenseras från annat håll.

Vid tre tillfällen, den 7, 15 och 26 juni, ringmärktes, mättes och vägdes sammanlagt 31 skrattnåsar. Detta med två syften. För det första är vi intresserade av att få ett mått på de näringsförhållanden som står kolonin till buds. Dessutom kan ringmärkningen ge information dels om dödligheten hos skrattnåsarna, dels om flyttningsvägar och övervintringsområden.

Studier av Bensch m. fl. (1996) har visat att man kan få en god uppfattning om näringsförhållandena för en skrattnåskoloni genom att mäta och väga ett antal ungar.



Figur 1. Vinglängd mot vikt (punkter) hos skrattnåsar i Asköviken 1997. Kurvan visar ett normalvärde enligt Bensch m. fl. (1996).



Skrattnåsen har ökat vid Asköviken.

Foto: Jan Hellström

Dessa värden plottas i ett diagram (se fig 1). En slags normalkurva tjänar som måttstock, vilket betyder att en unges kondition kan ses som avvikelser från denna kurva. Som synes ligger majoriteten av de ungar som undersöktes på eller ovanför kurvan, vilket alltså skulle tyda på åtminstone ett hyggligt näringsunderlag 1997. Två av de ungar som märktes vid det första tillfället kunde kontrolleras en dryg vecka senare. De kunde då konstateras ha en mycket god tillväxt.

Tack!

Jag vill rikta ett tack till alla som räknat skrattnåsar från Stensjöberget under de ordinarie andräkningarna och till de som räknat flygga skrattnåsar. Jag vill rikta en särskild uppskattning till Markus Rehnberg, som målmedvetet, effektivt och med stor entusiasm hoppade i sjön och i bokstavlig mening hävade in skrattnåsar till ringmärkaren i båten.

Litteratur

- Avelin, H. 1958. Asköviken. I: Walldén, B. & Curry-Lindahl, K. (Red.). *Västmanlands natur*. Stockholm.
- Bensch, S. & Källander, H. 1997. Överlevnad och produktion hos skrattnåsar *Larus ridibundus*. *Ornis Svecica* 7: 37-39.
- Bensch, S., Källander, H. & Lager, R. 1996. Mass and wing length of young Black-headed Gulls *Larus ridibundus* as predictors of age and survival. *Ornis Svecica* 6: 57-66.
- Floderus, M. 1925. Bidrag till Västmanlands fauna. *Fauna och flora* 20: 177-183.
- Johansson, L. 1979. Häckfågelfaunan vid Asköviken. *Länstyrelsen i Västmanlands län informerar*: 1979, nr. 15.
- Lindell, L. 1975. Fågelfaunan vid Asköviken. *Länstyrelsen i Västmanlands län informerar*: 1975, nr. 3.
- Svensk, Ch., Johansson, H. & Karlsson, L. 1964. *Fågelfaunan vid Asköviken 1961-1963*. Stencil.

Thomas Pettersson 021-19 51 59

Ring Suarar'a!

Senaste nytt
av obsar
och aktiviteter!
Rapportera
du med!

021 - 18 88 44

Berglärka.
Foto: Magnus Hellström



Tre märkliga möten

Kan det ha varit för så där en fem-sex år sedan som de tre fågelmötena inträffade, de som var något alldeles märkvärdigt. Och händelserna inträffade i stort under loppet av bara en månad, en besynnerlig vårmånad. Låt mig berätta:

Det första mötet. Jag höll på hemma i villaträdgården, vårsolen sken och mulden hade vaknat. Bofinken tjuvträdde från skogsbrynet och blåmesen ruvade i holken. Då plötsligt ser jag grannens fula hankatt komma smygande bland hallonsnåren och ögonblicken därefter kommer något utspringande som en skållad råtta - vilket jag också först antog att det var. Kattskrället löpte som besatt efter det tänkta bytet men min hårda krattia fick den snabbt att ändra riktning. Jag gick i stället saktia mot busken med det skrämde offret och vad får jag se om inte en svartaktig stor pippi med klarröd näbb skymta mellan bladen. Vad var nu detta? Som ett trolslag började fågeln ånyo att löpa över gräsmattan för att därefter ta till vingarna och med spretande ben utanför stjärten ta höjd och bara dra sin kos. Vad var det då? En vattenrall så klart, men i min trädgård....?

Det andra mötet. På väg till kvarterets ICA-butik en sen eftermiddag. Fullt med bilar på parkeringen som vanligt, kunder ut och in. Från luften tyckte jag mig höra något bekant, låt det inte som en gås? Jag stirrade upp och alldeles över trädtopparna kommer

en vinglande gås flygande, och vad fanen - ser den inte ut att landa. Vår då? Här? Sekunden senare dimper en livs levande grågås ned bland bilar och kundvagnar, står ett tag och ruskar på sig och spatserar sedan iväg under en lastbrygga. Några småungar får syn på gåsen och börjar jaga den stackaren som förtvivlat försöker gömma sig. Men de tjuvar utanför gömslet och gåsen ser ingen annan utväg än att skyndsamt ta till de antagligen mycket trötta vingarna igen. Borta var den och jag kunde gå in och handla min limpå något brydd över naturens olika irrvägar.

Det tredje mötet. En gammal dam ringer från sin sommarstuga i brandbo. Hon har en konstig fågel som verkar tam. Han sitter i trädet och låter sig matas från handen och hon har aldrig i sitt liv sett någon liknande fågel förut. Vad kunde det nu vara, undrade hon. Ingen aning, sa jag, men jag kommer som blixten. På vägen dit tänkte jag på förrymda kakaduor, den heta solens inverkan på tunnhåriga äldre damers skallparti, på något practical joke.

Väl framme möts jag av den pratglada gumman som stolt pekar upp mot sitt äppelträd. Där sitter den, säger hon. Och jag glor till och va... - en turkduva! Tamt sitter hon där och jag visste inte vad jag skulle göra - är det inte konstigt, babblade tanten på. Jo, sa jag, har aldrig sett något liknande. Det är besynnerligt.

Leif Lejdelin

PIEABE

Tel 021 - 15 49 50
Fax 021 - 18 52 88

Box 877
721 23 Västerås